

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ ТА АСПІРАНТІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ВНЗ

Кіщак Т.С.

Наукова бібліотека

Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

У статті проаналізовано основні напрями інформаційно-бібліографічного забезпечення молодих науковців та аспірантів у науковій бібліотеці ВНЗ в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: наукова бібліотека, інформаційно-бібліографічне забезпечення, науковці, аспіранти.

Інформатизація суспільства докорінно змінює життєдіяльність людства. На сучасному етапі швидкого зростання інформаційних потоків, зміни технологій, поширення інформації та умов її використання істотно посилюється роль теоретичних знань, їхнього упровадження в різні сфери людської діяльності. Інформація перетворюється на стратегічний ресурс суспільного розвитку. Водночас виникають суттєві проблеми, пов'язані з «цифровою» нерівністю країн світу у постіндустріальному середовищі, що уповільнює розвиток інформаційного суспільства загалом [1].

Професійне використання інформаційних ресурсів та можливість доступу до потрібної інформації сьогодні є запорукою ефективного управління різними процесами у політиці, бізнесі, освіті [2].

У широкому розумінні інформація – це знання, відомості, дані, які отримуються та нагромаджуються в процесі розвитку науки та в практичній діяльності людей; у вузькому розумінні – це дані, які є об'єктом обробки, передачі та зберігання. Наукова інформація – це сукупність будь-яких відомостей про стан і зміни параметрів об'єктів дослідження або відповідності їх нормативно-правовим актам; одне із загальних понять науки – це нові відомості про навколишній світ [3].

Під час пошуку наукової інформації перед дослідниками постає проблема добору джерел, де така інформація наявна, і хоча розвиток електронних комунікацій (Інтернету) все-таки частково полегшує вирішення проблеми, однак вимагає глибоких знань щодо змісту та особливостей використання окремих джерел.

Сьогодні бібліотеки є складовою частиною світової інформаційної інфраструктури.

Вони безпосередньо беруть участь у формуванні інформаційного простору, є виробниками власних інформаційних продуктів, надають вільний доступ до світових інформаційних ресурсів [4]. Необхідно зазначити, що контент Інтернету не існує сам по собі – його хтось наповнює. Всім відомо, що у всесвітній павутині багато неякісної та недостовірної інформації. Діяльність бібліотекаря в мережі різноманітна: вона передбачає довідково-інформаційне обслуговування, бібліографічне інформування за допомогою електронних каталогів, віртуальних виставок, створення електронних бібліотек та ін. Крім того, саме бібліотеки, спираючись на багатотисячні книжкові фонди, повинні виконувати гуманістичну місію, а інформаційні технології в цій діяльності мають бути не ціллю, а засобом [5].

Разом з тим, розвиток нової сфери інформаційної взаємодії змінює роль бібліотекаря у науковій комунікації ВНЗ. Вчені-бібліотекознавці зазначають, що зазвичай бібліотекарі більш обізнані у сфері е-науки та Науки 2,0, ніж професорсько-викладацький склад та адміністрація ВНЗ. Саме тому працівники бібліотек намагаються зайняти провідну позицію в упровадженні ідеалів сучасної наукової комунікації в практику [6].

Усвідомлюючи все це, науковою бібліотекою НУБіП України у 2015 р. було прийнято рішення про організацію та проведення семінарів-практикумів для молодих науковців та аспірантів. Під час проведення таких заходів значну увагу звертали, насамперед, на особливості пошуку наукової інформації як в локальній мережі та електронному каталозі бібліотеки, так і в мережі Інтернет.

Оскільки з точки зору актуальності й оперативності отримання інформації найбільшу цінність становлять фахові періодичні видання [7], що на сьогодні разом з тим є найбільш запитуваним сегментом у величезному різноманітті фондів бібліотеки, то їм приділялась особлива увага з боку бібліотечних фахівців. Адже щорічно наша наукова бібліотека передплачує понад 100 назв журналів як в друкованому, та і в електронному вигляді.

Важливе значення в інформаційно-бібліографічному забезпеченні аспірантів та науковців відіграють бібліографічні покажчики, які наші працівники формують за запитами наших користувачів. Насамперед, хотілось би відмітити «Анотований покажчик дисертаційних робіт українською, російською та англійською мовами, що наявні у фонді наукової бібліотеки НУБіП України», який створений науковою бібліотекою спільно із центром підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації університету. У 2013 р. вийшов перший випуск цього видання під назвою – «Анотований покажчик дисертаційних робіт за 2009-2010 рр. українською, російською та

англійською мовами, що наявні у фонді наукової бібліотеки НУБіП України», у 2014 р. другий випуск – «Анотований покажчик дисертаційних робіт за 2011-2012 рр. українською, російською та англійською мовами, що наявні у фонді наукової бібліотеки НУБіП України», у 2015 р. вже підготовлений третій випуск – «Анотований покажчик дисертаційних робіт за 2013-2014 рр. українською, російською та англійською мовами, що наявні у фонді наукової бібліотеки НУБіП України». Систематизований за галузями наук, цей анотований покажчик є добрим орієнтиром як для науковців-початківців, коли вони починають вивчати стан обраної для дослідження проблеми, так і зрілим дослідникам у разі потреби проаналізувати та систематизувати результати вже зробленого.

Під час проведення семінарів-практикумів бібліотечні працівники завжди наголошують на унікальності фонду депозитарної бібліотеки ФАО – Всесвітньої організації по сільському господарству в Україні (FAO – Food and Agricultural Organization), стаус якої ми отримали у 2006 р. Відкриття цього депозитарію дозволило як студентам, так і науково-педагогічним працівникам університету знайомитись із найновішою інформацією за різними галузями сільського господарства та суміжних наук.

Щороку наукова бібліотека НУБіП України отримує на безкоштовній основі по одному примірнику нових публікацій ФАО з сільського та лісового господарства, рибництва, генетики, біотехнології, продовольчої політики, статистики як англійською, так і російською мовами. Деякі матеріали комплектуються також CD-дисками.

На сьогодні депозитарна бібліотека ФАО нараховує понад 1100 одиниць зберігання, серед них, насамперед, офіційні документи:

- доповіді ФАО про стан сільського господарства у регіонах
- звіти про роботу підкомітетів організації
- рекомендації щодо ведення різних галузей сільського господарства
- статистичні звіти
- матеріали міжнародних конференцій та симпозіумів
- збірники міжнародних стандартів на харчові продукти (Кодекс Аліментаріус)

Відомості про фонд бібліотеки ФАО відображений в електронному каталозі на сайті наукової бібліотеки (<http://library.nubip.edu.ua>).

Серед тем, які особливо цікавлять молодих науковців та аспірантів на семінарах, звісно ж, доступ до міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних. Тож бібліотечні працівники наголошують на деяких з них, як із відкритим, так і передплаченим доступом. Серед електронних ресурсів відкритого (безкоштовного)

доступу, слід відмітити такі:

- DOAB (Directory of Open Access Books) – доступ до метаданих та повних текстів книг академічних видавництв в мережі Інтернет;
- E-books directory – безкоштовний веб-ресурс, з якого можна завантажити книги, документи, лекції, технічні документи, містить посилання на більш, ніж 1780 електронних книг, перерахованих у 392 категоріях;
- Directory of Open Access Journals – доступ до повнотекстових рецензованих наукових журналів з усіх галузей знань різними мовами;
- наукова періодика України – на сторінці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського НАН України представлено відкритий доступ до наукових журналів та збірників наукових праць, виданих в Україні.

До електронних ресурсів, що надають передплатений доступ або доступ за домовленістю сторін до наукової інформації та доступні з локальної мережі нашого університету, слід виокремити такі:

- EBSCO – надає можливість пошуку повнотекстових, рецензованих спеціалізованих матеріалів соціально-гуманітарної, економічної, медичної, технічної та ін. тематики за 60 пошуковими ознаками, є одним з найбільших у світі постачальників журналів в електронному і друкованому форматі. Бази даних EBSCO містять понад 6 тис. електронних версій відомих журналів, газет, бюлетенів новин, близько 1300 брошур, енциклопедій, довідників і реферативних збірників, більшість з яких повнотекстові
- BioOne (<http://www.bioone.org/>) надає доступ до понад 100 тисяч повнотекстових статей, колекція яких поповнюється щодня, до 176 найменувань 132 видавництв, 72% найменувань в даний час ранжовано Інститутом наукової інформації (ISI), 90% найменувань проіндексовано SCOPUS'ом;
- «New England Journal of Medicine» – англomовне видання, найстаріший медичний журнал, який є і найбільш читаним, цитованим і впливовим періодичним виданням по загальній медицині в світі. Щотижня NEJM публікує матеріали оригінальних досліджень у найважливіших областях медицини. Повні тексти статей у журналі доступні з 1990 р. і до сьогодні. Також, користувачам доступні мультимедійні та інтерактивні матеріали (відео, аудіо, світлини).
- IMF eLibrary – повнотекстова електронна бібліотека Міжнародного Валютного Фонду (МВФ), який передбачає роботу з періодичними виданнями, книгами та

робочими документами МВФ. На сайті ви знайдете інформацію, аналітичні огляди щодо різноманітних питань макроекономіки, глобалізації, розвитку, демографії, торгівлі, технічної підтримки

- AGORA – повнотекстова база даних по сільському господарству та науках про навколишнє середовище, пропонує більше 500 найменувань наукових журналів всесвітньо відомих видавництв.

Загалом, план проведення семінарів-практикумів для молодих науковців та аспірантів працівниками бібліотеки був складений окремо для аспірантів першого, другого та третього років навчання і передбачав розгляд таких питань:

Для аспірантів першого року навчання:

1. Пошук наукової інформації для написання огляду літератури.

1.1 Фонд наукової літератури бібліотеки (монографії, наукові праці та ін.).

1.2 Наукові періодичні видання, передплачені науковою бібліотекою НУБіП України.

1.3 Наукові (друковані та електронні) видання університету.

1.4 Іноземна література в фондах наукової бібліотеки НУБіП України.

1.5 Фонд депозитарної бібліотеки ФАО.

1.6. Використання міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних відкритого типу та за передплатою.

1.7. Використання ресурсів інших бібліотек. Замовлення необхідної літератури по міжбібліотечному абонементу (МБА).

2. Пошук наукової інформації у дисертаційних фондах бібліотек за схожими напрямками досліджень.

3. Ознайомлення з універсальною десятковою класифікацією (УДК). Загальні поняття.

4. Бібліографічний опис документів при оформленні огляду літератури.

Для аспірантів другого року навчання:

1. Пошук фахових періодичних видань для публікацій результатів дисертаційних досліджень.

1.1. Наукові фахові періодичні видання, в тому числі передплачені науковою бібліотекою НУБіП України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних.

1.2 Наукові фахові (друковані та електронні) видання університету (в т.ч. ті, що входять до міжнародних наукометричних баз даних).

1.3 Використання міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних

відкритого типу та за передплатою.

2. Бібліографічний опис списку використаної літератури.
3. Використання УДК при написанні статей та пошуку документів.

Для аспірантів третього року навчання

1. Пошук фахових періодичних видань для публікацій результатів дисертаційних досліджень.

1.1. Наукові фахові періодичні видання, в тому числі передплачені науковою бібліотекою НУБіП України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних.

1.2 Наукові фахові (друковані та електронні) видання університету (в т.ч. ті, що входять до міжнародних наукометричних баз даних).

1.3 Використання міжнародних електронних ресурсів та наукометричних баз даних відкритого типу та за передплатою.

2. Бібліографічний опис списку використаної літератури
3. Використання УДК при написанні статей та пошуку документів.
4. Оформлення та підготовка дисертаційної роботи до захисту.

4.1. Оформлення роботи та списку використаної літератури.

4.2. Порядок передачі дисертаційної роботи та автореферату дисертації до наукової бібліотеки.

Наприкінці кожного семінару його учасникам було запропоновано заповнити невеличку анкету для оцінки проведеного заходу з можливістю залишити електронну адресу для отримання повідомлень від бібліотечних працівників про проведення інших заходів на базі бібліотеки. Аналіз цих анкет засвідчив, що учасники семінарів-практикумів були повністю задоволені отриманою інформацією та зазначили, що мають намір відвідувати і інші заходи, які будуть проводити бібліотечні фахівці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. К обществам знания : Всемирный доклад ЮНЕСКО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://unes-doc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>.
2. Шемаєва Г. Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек // Бібл. вісн. – 2012. – № 3. – С. 3-8.
3. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

4. Жукова В. Трансформація бібліотеки в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства // Бібл. вісн. – 2014. – № 3. – С. 3-7.
5. Свергунова Н.М. Библиотеки: устойчивое развитие или тенденция к вымиранию? // Науч. и техн.. б-ки. – 2014. – 4. – С. 81-86.
6. Колесникова Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень // Вища шк. – 2014. – № 5-6. – С. 7-23
7. Покусова О. Моніторинг використання галузевих періодичних видань як необхідна умова піднесення якості формування фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського // Бібл. вісн. – 2014. – № 1. – С. 22-26.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-САЙТУ БІБЛІОТЕКИ В ОБСЛУГОВУВАННІ КОРИСТУВАЧІВ

Кобітович Ю.В.

Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу

Веб-сайти дають виняткову можливість бібліотекам розширювати свою діяльність, охоплюючи все більшу кількість користувачів, а також презентувати себе та свої здобутки, створюючи собі позитивний імідж. Перевагою веб-сайтів є те, що бібліотеки можуть не лише краще забезпечувати інформаційні потреби користувачів, а й представляти на розгляд широкому загалу свої інформаційно-аналітичні продукти, знайомити з послугами, які вони надають, та інформувати про свою діяльність. Веб-сайти надають доступ до інформації віддаленим користувачам і є зручними у користуванні. Користувачі в будь-який час можуть ознайомитись з необхідною інформацією перебуваючи чи то на роботі, чи вдома.

Отже, веб-сайт – це надзвичайна можливість покращити співпрацю бібліотек із користувачами, а вивчення досвіду бібліотек зі створення та використання веб-сайтів є актуальним завданням бібліотекознавства.

Для отримання об'єктивних даних про ефективність сайту Науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ було проведено аналіз низки показників, а саме: відвідування,